

1928

Pravoslav Kotík (1889 – 1970)

Švadlena, 1928

Pravoslav Kotík byl velkou osobností českého malířství 20. století. Narodil se ve Slabcích u Rakovníka, vystudoval rakovnické gymnázium a poté odešel do Prahy, kde se vzdělával na Uměleckoprůmyslové škole v ateliérech profesorů Emanuela Dítěte, Karla Vítězslava Maška a Jakuba Schikanedera.

Následně složil zkoušku na AVU v Praze u profesora Jana Preislera, protože bez ní by neměl oprávnění učit. Pravoslav Kotík pak více jak dvacet let působil jako pedagog v Turnově, Nové Pace, Mladé Boleslavi a Praze. Mezitím se intenzivně věnoval své umělecké tvorbě, ale první samostatnou výstavu uskutečnil až v roce 1927. Kotík byl členem umělecké skupiny Mánes a „Skupiny sociálního umění“, známé jako Ho-Ho-Ko-Ko (Karel Holan, Miloslav Holý, Pravoslav Kotík a Karel Kotrba).

Počáteční tvorbu Pravoslava Kotíka ovlivnil expresionismus a fauvismus. Ve 20. letech se pak nechal inspirovat neoklasicismem a kubismem, se kterými se seznámil ve Francii. Kotíkovo dílo je prostoupeno existenciálními motivy venkovského i městského života, přitahovali jej obyčejní lidé, jejich práce, osudy a vztahy. Harmonické figurativní kompozice byly kritikou oceňovány, ať už se vyjadřoval neoklasicisticky (např. proslulý galerijní obraz *Žízeň* (1922–1923) nebo v duchu svého obdivovaného vzoru Bohumila Kubišty a kubismu (Ve vlaku a *Švadlena*, oba z roku 1928).

Koncem 20. let v Kotíkově tvorbě převážila sociální tematika, v dílech zachycoval městský shon, atmosféru kaváren či kolorit různých profesí (uhlíři, pekaři, šičky). Z tohoto autorova období je v naší stálé expozici vystavena **Švadlena**. Malba zobrazuje ženu švadlenku pracující u šlapacího šicího stroje a není zcela zřejmé, zda doma, v menším krejčovství nebo v textilní továrně. Barevnost obrazu je spíše tlumenější, ale velmi bohatá – pozornosti neuniknou čtvercový vzor šatů ženy nebo jemnost patrně letních látek, ze kterých právě šije. Zaujme vyvážená kompozice, soustředěný výraz ženy v dobovém účesu či zajímavé tvarové členění jednotlivých barevných ploch v popředí i interiérových stěn v pozadí ovlivněné pozdní fází kubismu. Tak jako u jiných děl z období sociálního civilismu se jedná o komornější námět, výjev z každodenního života obyčejných manuálně pracujících lidí, možná ne zcela šťastných z poněkud monotónních činností.

Ve 30. letech se Kotík odpoutal od viděné reality, uvolnil barevnou skladbu obrazů, linie i plochy, své kompozice tvořil svobodně a nezávisle. Za nacistické okupace sice nebyl jako další tvůrce „zvrhlého“ moderního umění (např. Čapek či Filla) perzekvován, byl však kolaborantskou kritikou odmítán a nesměl vystavovat. Po období nacismu přišla éra socialistického realismu oslavujícího režim. Pravoslav Kotík se v reakci na ideologický nátlak raději obrátil k nefigurativní tvorbě. Během padesátých let žil v izolaci a až do roku 1958 nesměl vystavovat. V šedesátých letech konečně mohl publikovat své názory i dílo, dočkal se i celé řady výstav a v roce 1965 také titulu zasloužilý umělec.

Všichni potomci Pravoslava Kotíka byli umělecky orientováni, jeho syn Jan byl uznávaným malířem, jeho vnuk Petr je hudebním skladatelem, vnuk Martin architektem, pravnuke Tomáš je sochařem a pravnuke Jan Jakub Kotík byl rockovým bubeníkem.